

ANALIZA DINAMICĂ A INDICATORILOR CALITATIVI ȘI CANTITATIVI AI CONSUMULUI DE PRODUSE AGROALIMENTARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Elena NIREAN, dr., conf. univ.
Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Abstract. *The level and structure of food consumption are some of the indicators that objectively reflect the real living conditions of the population. This is conditioned by the fact, that nutrition is the most essential of human needs and has priority over all other needs.*

Ensuring quality nutrition is the most acute problem of households with a modest standard of living, and first of all, of families with many children.

The situation in the food sector of the population of the Republic of Moldova is demonstrated by the dynamics of the size of household expenditure on agri-food products, which reflects a positive trend.

The study of qualitative and quantitative consumption of agro-food products in Moldova was carried out with the application of the economic-mathematical apparatus in order to identify their dynamics and peculiarities. Using the calculation methodology proposed by the National Bureau of Statistics, the author was able to determine the level of self-supply and the coefficient of import dependence. All the results of the calculations performed in the research were exposed through tables and graphs, so the tabular method and the graphical method were applied.

Keywords: *self-supply, consumption, import dependence coefficient agri-food products.*

În Republica Moldova industria de procesare a produselor agroalimentare are un aport de aproximativ 12% la formarea PIB, valoarea produselor procesate în primul semestru al anului 2016 fiind de 3,354,437 mii lei. Cererea la produse agroalimentare pe piață este una destul de stabilă, însă crizele economice și politice pot influența asupra modificării acesteia, reducere din cauza scăderii puterii de cumpărare a populației, care la rândul său reduce volumele de export și oportunitățile de atragere a investițiilor străine directe [2].

Nivelul și structura consumului de produse alimentare sunt unii din indicatori care reflectă într-un mod obiectiv condițiile reale de trai ale populației. Aceasta este condiționat de faptul, că necesitatea de hrană este cea mai esențială din necesitățile omului și are prioritate față de toate celelalte necesități. De aceea, în primul rând trebuie să fie satisfăcută necesitatea fiziologică de hrană.

Din punct de vedere calitativ este deja intrată în uzanța internațională exprimarea evoluției cantitative a consumului alimentar în numărul de calorii pe persoană. Consumul calitativ se referă la raporturile pe care o rație alimentară echilibrată trebuie să le respecte în ceea ce privește

proteinele (originea acestora), lipidele, glucidele, sărurile minerale și oligoelementele. În privința aspectului sortimental, consumul agroalimentar se exprimă în kg/cap din diferite sortimente agroalimentare folosite. Conform majorității opiniilor în domeniu, se consideră că cea mai mare parte a aportului alimentar trebuie furnizat de cereale și derivate, urmate apoi de grăsimi, legume, lapte și 9 derivate, carne etc. În acest caz dacă se respectă raportul optim dintre diferitele grupe alimentare, necesarul caloric al organismului va fi asigurat de: proteine 12-13%, lipide 28-32% și glucide 56-60%. Astfel, se consideră că una din dificultățile majore ale nutriției moderne este aceea a stabilirii normelor alimentației raționale.

În Republica Moldova evoluția indicatorilor calitativi ai consumului populației este reflectată în tabelul 1.

Tabelul 1. Consumul produselor agroalimentare pe calorii și factori nutritivi în perioada 2014-2018 în Republica Moldova

Tipuri de calorii	Anul					Abaterile (±) anului 2018 față de anii:			
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017
Total calorii, kcal	2266,1	2327	2395,1	2470,4	2518,3	+252,2	+191,3	+123,2	+47,9
- dintre care calorii de origine animala	534,2	559,8	571,1	598,3	645,2	+111	85,4	+74,1	+46,9
Proteine, grame	64,1	66,4	67,8	70,8	74,3	+10,2	+7,9	+6,5	+3,5
Lipide, grame	89,5	90,9	93,5	96,1	99	+9,5	+0,9	+5,5	+2,9
Glucide, grame	308,4	317,6	327,1	337,6	340,6	+32,2	+23	+13,5	+3,0

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [4].

După cum se poate observa, calitatea consumului de produse agroalimentare sporește în dinamică în Republica Moldova. Numărul total de calorii consumate pe zi s-a majorat de la 2266,1 în anul 2014 până la 2518,3 în anul 2018.

Potrivit specialiștilor, cantitatea zilnică necesară de calorii variază în funcție de sex, vârstă și, cel mai important, de activitățile fizice sau efortul depus în timpul zilei. Experții precizează totodată că 2.000 de calorii pe zi este o cantitate insuficientă pentru persoanele ce depun efort fizic în timpul zilei, și prea multe - pentru cei care duc un mod de viață sedentar.

Cantitatea necesară de calorii în cazul adulților variază între aproximativ 2.000 de calorii și 4.000. Deci persoanele care au un serviciu ce presupune efort fizic trebuie să mănânce bine pentru a avea energie, în timp ce persoanele care duc un mod de viață sedentar, muncesc la birou și circulă doar cu mașina- trebuie să asimileze zilnic aproximativ 2.000 de calorii.

Așa deci, media kaloriilor consumate zilnic de către moldoveni trebuie să fie mai mare, având în vedere că cea mai mare parte a populației trăiește la țară, ceea ce presupune o muncă fizică foarte intensă. De cealaltă parte, în cazul locuitorilor de la oraș, în special cei care muncesc la birou, consumul zilnic de calorii nu trebuie să depășească cifra de 2.000 [3].

Având în vedere sporul de calorii mediu zilnic al unei persoane, preponderent de origine animală, concluzionez că populația tinde spre îmbunătățirea calității consumului agroalimentar preponderent pe contul produselor bogate în proteine.

O problemă de sănătate publică o constituie anumite comportamente alimentare ale populației, fie prin consum insuficient de alimente, fie ca urmare a unui regim alimentar neechilibrat. În ultima perioadă de timp s-a acordat o importanță aparte consumului excesiv de aditivi alimentari prin variate produse alimentare din comerț, în special la copii și tineri. Din fericire, există soluții practice care permit limitarea riscurilor: alegerea produselor care conțin numai aditivi autorizați în produse bio. Motivațiile frecvenței de consum ar fi următoarele: sănătatea, gustul și calitatea superioară.

Principalul motiv pentru care un consumator alege un produs ecologic ține de dorința acestuia de a avea o alimentație sănătoasă, care să prevină apariția unor boli sau a unor afecțiuni viitoare. Doar jumătate din populație citește cu atenție etichetele produselor înainte de a le cumpăra sau consuma, fiind interesați de următoarele informații: în primul rând urmăresc termenul de valabilitate al produsului (60%), apoi kaloriile conținute (25%), ingredientele și aditivii (15%).

Era informațională crează mega-piețe puternic concentrate, cumpărătorii devin tot mai conștienți de ofertele concurenților, mai atenți în privința prețurilor și mai exigenți decât în trecut în privința calității.

Este necesar de subliniat în calitate de indicator calitativ al consumului de produse agroalimentare și importanța produselor BIO. Produsele BIO sau ecologice sunt cele obținute fără intervenții genetice și utilizarea substanțelor chimice. În prezent, în Republica Moldova activează 136 de companii specializate în cultivarea produselor ecologice. Dacă produsele agroalimentare convenționale moldovenești trebuie să înfrunte o competiție acerbă pe piața europeană, cele produse în regim BIO pot intra lejer, grație cererii crescânde și a ofertei insuficiente, înregistrate în ultimul deceniu pe această nișă.

Alimentația corectă are un rol important nu numai în funcționarea organismului și menținerea proceselor metabolice, dar și în păstrarea sănătății, în prevenirea diferitelor boli sau chiar în încetinirea proceselor de îmbătrânire - adică are un rol extrem de important în crearea unei bune dispoziții și al unei vieți sănătoase.

În tabelul 2 este reflectată dinamica consumului pe produse agroalimentare în Republica Moldova din punct de vedere cantitativ.

Tabelul 2. Cantitatea consumată de o persoană mediu anual de produse agroalimentare în perioada 2014-2018 în Republica Moldova, kg.

Tipuri de produse	Anul					Abaterile (±) anului 2018 față de anii:			
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017
Piine și produse de panificație	107,9	110,4	114,5	118,8	119,9	+12	+9,5	+5,4	+1,1
Carne și preparate din carne	42,2	45,1	46,2	49,6	54,1	+11,9	+9,0	7,9	+4,5
Lapte și produse din lapte, litri	204,9	207,1	211,3	218,5	233,3	+28,4	+26,2	+22,0	+14,8
Ulei vegetal, litri	12,2	11,9	12,6	12,5	11,9	-0,3	-	-0,7	-0,6
Ouă, bucăți	172,8	173,4	181,5	191,9	199,6	+26,8	+26,2	+18,1	+7,7
Zahar și produse de cofetărie	16,8	16,8	17,4	17,7	17,4	+0,6	+0,6	-	-0,3

Pește și produse din pește	16,3	16	15,8	16,3	18,6	+2,3	+2,6	+2,8	+2,3
Cartofi	4 5	4 5,5	4 6,6	4 5,1	4 3,4	- 1,6	- 2,1	- 3,2	- 1,7
Legume și bostănoase	9 9	1 07	1 09,7	1 12,9	1 13,1	+ 14,1	+ 6,1	+ 3,4	+ 0,2
Fructe și pomușoare	4 5,5	4 9,5	4 8,4	5 0,3	5 5	+ 9,5	+ 5,5	+ 6,6	+ 4,7

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [4].

Calcululele efectuate în tabelul 2 ne permit să conchidem că în perioada anilor 2014-2018 în Republica Moldova cantitatea consumată de produse agroalimentare se modifică neesențial. Astfel, cel mai mult sporește cantitatea consumată de lapte și produse lactate și anume cu 14,8 kg per persoană în anul 2018 față de anul precedent 2017 și cu 28,4 kg per persoană față de anul 2014. Abaterea relativă în această perioadă reprezentând 6,7% și respectiv, 13,8%.

Nivelul consumului de alimentație este unul din punctele-cheie la evaluarea nivelului de trai al populației.

Tabelul 3. Indicatorii nivelului de trai a populației din Republica Moldova, în perioada 2014-2018

Indicatorul	Anul					Abaterile (±) anului 2018 față de anii:			
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017
Veniturile disponibile medii lunare pe o persoană, lei	1767,5	1956,6	2060,2	2244,9	2383,1	+615,6	+426,5	+322,9	138,2
Cheltuielile de consum medii lunare la o persoană, lei	1816,7	2048,5	2116,8	2250,3	2407,9	+591,2	+359,4	+291,1	+157,9
- inclusiv pentru produse agroalimentare	796,1	861,8	902,5	977,2	1054,8	+258,7	+193	+152,3	+77,6

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [4].

Veniturile disponibile ale populației au constituit în medie pe o persoană lunar 2383,1 lei, fiind mai mare cu 6,2% față de anul 2017 și cu 35% mai mare comparativ cu anul 2014.

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației în anul 2018 au constituit în medie pe o persoană 2407,9 lei, fiind în creștere față de anul precedent cu 7,0% și cu 32,5 % față de anul de bază 2014.

În mediul urban, pentru asigurarea consumului de produse agroalimentare, populația a alocat 41,24% (cu 0,42 p.p. mai mult față de anul 2017) din cheltuielile lunare de consum, iar în rural – 46,58% (mai mult cu 0,36 p.p. față de anul 2017). Pentru populația urbană a fost înregistrată o pondere mai mare a cheltuielilor pentru: întreținerea locuinței (18,5% față de 17,9% în mediul rural), servicii de comunicații (4,8% față de 4,4%), transport (4,6% față de 3,4%),

hoteluri, restaurante și cafenele (3,1% față de 0,5%) și pentru servicii de agrement (2,2% față de 0,7%). Totodată, pentru populația rurală o pondere mai mare în structură ocupă cheltuielile pentru: îmbrăcăminte, încălțăminte (11,4% față de 10,0%) și dotarea locuinței (4,1% față de 3,5%).

O sinteză de indicatori care caracterizează sursele de înțrări ale resurselor pe principalele produse agricole și direcția de utilizare a acestora este dată de balanța resurselor alimentare și utilizării lor.

Fondul consumului alimentar personal al populației se calculează ca diferență între toate elementele din resurse ale balanței și elementele care oglindesc utilizarea producției în scopuri de producere, pierderi și export și este utilizat pentru a evalua nivelul consumului de alimente pe cap de locuitor.

Tabelul 4. Balanța resurselor alimentare și utilizării lor în anul 2018

Denumirea produselor	RESURSE, mii tone				UTILIZĂRI, mii tone						
	Producție	Import	Variația stocurilor	Total resurse	Export	Semințe	Furaje	Prelucrarea în scopuri nealimentare*	Pierderi	Consumul personal al populației	Total utilizări
Culturi cerealiere (fără leguminoase), inclusiv produse derivate din acestea	3421,1	123,8	-82,7	3462,2	1202,6	99,8	1637,0	17,1	12,7	493,0	3462,2
Culturi leguminoase	45,6	1,5	4,5	51,5	22,5	7,5	5,5	-	1,6	14,4	51,5
Floarea soarelui	788,7	3,2	33,1	825,0	526,5	2,3	2,7	281,8	7,7	4,1	825,0
Cartofi	174,8	70,4	14,0	259,1	0,1	45,8	3,0	-	11,7	198,6	259,1
Legume	283,3	65,6	5,1	353,9	25,7	5,3	11,3	-	9,6	302,0	353,9
Pepeni verzi și galbeni	46,2	0,7	0,0	46,9	0,8	0,0	0,1	-	0,0	46,0	46,9
Fructe - total	894,2	64,8	-211,8	747,2	413,4	-	0,7	57,7	8,9	266,5	747,2
Struguri	730,2	11,5	-27,8	713,8	48,1	-	-	629,6	7,2	28,8	713,8
Carne - total	122,0	31,5	0,3	153,7	3,6	x	-	-	0,7	149,3	153,6
Lapte	411,7	146,6	-9,0	549,3	21,8	x	12,8	-	0,0	514,7	549,3
Ouă, mil. bucăți	688,7	24,2	0,5	713,3	53,7	37,6	10,9	-	0,6	610,4	713,3

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [5].

Analizând balanța resurselor alimentare și utilizării lor pentru anul 2018 observăm că la categoria Resurse, componenta produse deține ponderea cea mai mare, importurile fiind mai reduse comparativ cu exporturile, ceea ce se apreciază pozitiv, dat fiind faptul că populația consuma în cea mai mare parte producție agroalimentară autohtonă.

În baza datelor inițiale din balanța resurselor alimentare și utilizării se va calcula nivelul de autoaprovizionare, care reflectă raportul procentul dintre producție și consumul intern reprezentat

de consumul de producție în agricultură; consumul personal (fondul de consum); pierderi de producție; utilizări în scopuri nealimentare. Dinamica acestui indicator este reflectată în tabelul 5.

Tabelul 5. Nivelul de autoaprovizionare cu produse agroalimentare în Republica Moldova în perioada 2014-2018, %

Denumirea produselor	Anul					Abaterile (±) anului 2018 față de anii:			
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017
Culturi cerealiere (fără leguminoase), inclusiv produse derivate din acestea	173,9	120	147,2	157	151,4	-22,5	+31,4	+4,2	-5,6
Culturi leguminoase	101	110,4	167,5	196,7	156,8	+55,8	+46,4	-10,7	-39,9
Floarea soarelui	237,4	217,9	368,7	473,1	264,2	+26,8	+46,3	-104,5	-208,9
Cartofi	95,8	83,7	84,7	76,7	67,5	-28,3	-16,2	-17,2	-9,2
Legume	94,7	91,1	99,8	96,9	86,3	-8,4	-4,8	-13,5	-10,6
Pepeni verzi și galbeni	95,3	196,1	95,2	99,9	100,1	4,8	-96	+4,9	+0,2
Fructe - total	205	105,8	205,8	262,3	267,9	+62,9	+162,1	+62,1	+5,6
Struguri	106,4	185,5	106,1	111,8	109,7	+3,3	-75,8	+3,6	-2,1
Carne - total	79	86,1	83,5	83,5	81,3	+2,3	-4,8	-2,2	-2,2
Lapte	90,3	89,6	90,5	83,8	78	-12,3	-11,6	-12,5	-5,8
Ouă, mil. bucăți	98,8	102,9	103,5	106,6	104,4	+5,6	+1,5	+0,9	-2,2

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [5].

Calculule efectuate în vederea determinării dinamicii coeficientului de autoaprovizionare cu produse agraalimentare ne atestă un trend negativ în cazul majorității produselor. În anul 2018 față de anul 2017 scade coeficientul de autoaprovizionare la nivelul culturilor cerealiere cu 5,6 p.p., în cazul culturilor leguminoase cu 39,9, la floarea soarelui cu 208,9 p.p., la legume cu 10,6 p.p., la struguri, carne, lapte și ouă cu mai mult de 2 p.p., ceea ce nu se apreciază pozitiv. Cu toate acestea în cazul culturilor cerealiere, leguminoaselor, florii soarelui, strugurilor și ouălelor coeficientul de autoaprovizionare este mai mare de 100 de %, deci nu generează o dependență de import în cazul acestor produse. Situația este mai proastă în cazul cartofilor, legumelor, cărnii și laptelui, unde coeficientul de autoaprovizionare este mai mic de 100 de %, deci generează o dependență de import în cazul acestor produse.

În continuare se va determina coeficientul dependenței de import în conformitate cu metodologia propusă de Biroul Național de Statistică.

Rezultatele calcululelor în vederea determinării dependenței de import a produselor agroalimentare în Republica Moldova sunt prezentate în figura ce urmează.

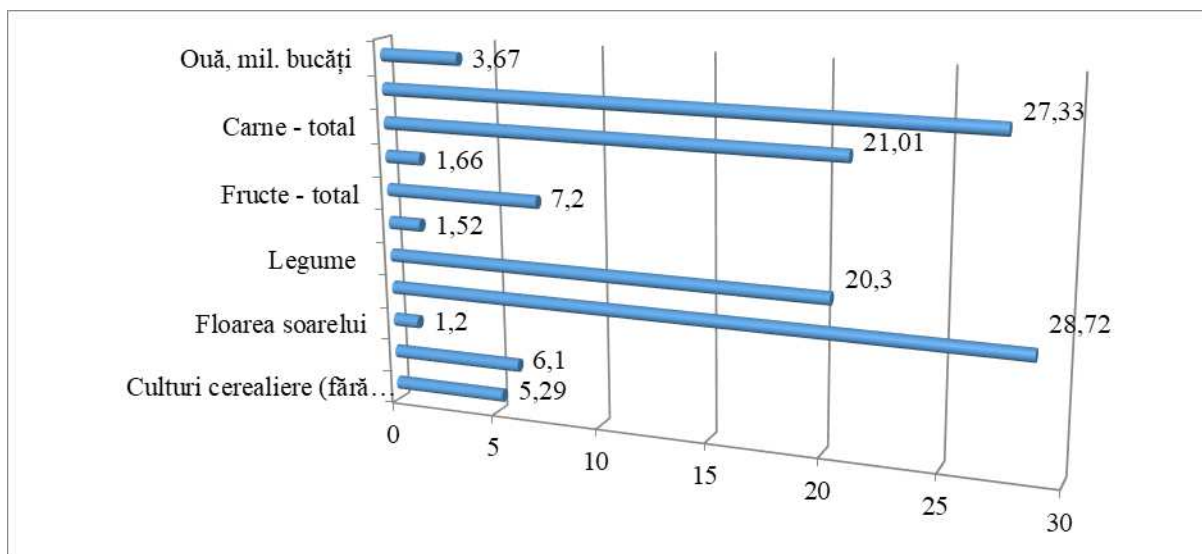

Figura 1. Coeficientului dependenței de import a produselor agroalimentare în Republica Moldova în anul 2018, %

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [5].

Putem determina că Republica Moldova în anul 2018 a avut un coeficient mai mare al dependenței de import în cazul cartofilor (28,72), a laptelui și a produselor lactate (27,33%), a cărnii (21,01%). Creșterea în dinamică a dependenței de import va afecta securitatea alimentară la nivel național.

Situația în domeniul consumului de produse agroalimentare în Republica Moldova se caracterizează prin diferite abateri în perioada anilor 2014-2018. Astfel, în urma cercetărilor efectuate în domeniul sus-menționat putem formula următoarele concluzii.

1. În perioada anilor 2014-2018 s-au majorat cheltuielile gospodăriilor casnice pentru produse agroalimentare și a sporit ponderea lor în totalul cheltuielilor de consum. Însă, acest fapt indică nu atât despre îmbunătățirea alimentației membrilor gospodăriilor casnice, cât despre un risc iminent al reducerii nivelului de trai a gospodăriilor casnice.

2. În structura alimentației populației prevalează carnea, ouăle, produsele lactate și produse de origine vegetală. Dintre acestea un loc important revine pâinii și produselor de panificație.

3. O atenție aparte se urmărește în cazul unor categorii de populație (25%) față de produsele agroalimentare ecologic pure.

4. Familiile cu mulți copii se află într-o poziție mai dezavantajată în ceea ce privește consumul de carne și produse din carne. Aceste produse reprezintă o valoare alimentară semnificativă, deoarece acestea conțin cantități mari de proteine de origine animală, substanțe minerale, acizi polinesaturați esențiali, multe vitamine din grupul

5. În cazul culturilor cerealiere, leguminoaselor, florii soarelui, strugurilor și ouălelor coeficientul de autoaprovizionare este mai mare de 100 de %, deci nu generează o dependență de import în cazul acestor produse. Situația este mai precară în cazul cartofilor, legumelor, cărnii și laptelui, unde coeficientul de autoaprovizionare este mai mic de 100%, deci generează o dependență de import în cazul acestor produse.

6. Securitatea alimentară depinde nu doar de nivelul de dezvoltare a sectorului agricol, dar și de nivelul de trai al populației, pentru că accesul la produsele alimentare calitative depinde nu doar de prezența fizică a acestor produse, ci și de posibilitatea procurării lor.

BIBLIOGRAFIE

1. Bajura T., Gandacova S. Securitatea alimentara: abordari teoretice, recomandari practice. În: Analele Institutului National de Cercetari Economice. 2015, editia a V-a / nr. 1, p.26-30. ISSN 1857-3630 ISBN 978-9975-4326-6-5.
2. Stihi L. Zatic V. Analiza sectorului agroalimentar. Studiu sectorial. Organizația Pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici Și Mijlocii. Chișinău 2016. 30 p.
3. Țimiraș Laura Cătălina. Marketing agroalimentar : curs universitar; ref. șt.: conf. univ. dr. Marcela Danu, conf. univ. dr. Bogdan Nichifor. – Ed. a 2-a, rev. - Bacău : Alma Mater, 2016 . ISBN 978-606-527-543-0
4. <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=445>
5. <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=129&>